סב: קדשי קדשים פרק שישי זבחים

באמה גדומה. מסירה וכערוך [1] פירש גרומה כרי"ש כמו נותן לו את גירומיו [2] (ב"ב פח:) ורב יוסף פריך ממתניתא שלא יהו עניים [3] יולאים: **אויר** קרקע **בספיקו.** [4] קקע לאו דוקא שהיה [5] פורח אמה על יסוד ואמה על סובב ובגלאו קרא היה צריך אויר משום שנאמר סביב כדכמוין אלא דסני כמשהו אבל הכא בעינן אויר גדול ויכיר שהוא לצורך אויר: **דאריך** וקבין. והא דכתיב ממש אמות אורך וממש אמות רוחב למלוה והאי קרא לעבב ומיהו קשה לדעבב מהמזבח נפקא:

שיתין וד' הוז. [6] היינו כלו דאמר לעיל (נד.) בדמיים ונקיט [7] כוותיה משום תרגום דידן דמתרגמינן בתמניתא יתבני מקדשא אבל לרב דלא היה ליה יסוד בבנין הוה ליה מזבח מן הכפון ולדרוש ל"ש וכבר ל"ב הרי ס"ג ה"ל לשנויי שהיה פורח על הסובב אמה:

[1] בני קטורה בני אחתיה דרבי טרפון הוו יתבי קמיה דרבי טרפון [2] ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אמרי ליה קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה אמר אביי [3] בר הונא אמר רב חמא בר גוריא [4] גזירין שעשה משה אורכן אמה ורוחבן אמה ועוביין כמחצי גודש סאה אמר רבי ירמיה [5] באמה גדומה אמר רב יוסף ולאו [6] היינו דתניא [7] על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא יהו עצים יוצאין מן המזבח כלום תנן התם [8] כבש היה לדרומה של מזבח אורך שלשים ושתים על רוחב שש עשרה מנא ה"מ אמר רב הונא אמר קרא

[4] ושחט אותו על ירך המזבח צפונה [1] שיהא ירך בצפון ופניו בדרום אימא ירך בצפון ופניו בצפון אמר רבא רמי גברא אאפיה א"ל אביי אדרבה [2] תריץ ואותיב גברא א"ל [3] רבוע כתיב [4] והא מיבעי ליה דמרבע רבועי מי כתיב מרובע וליטעמיך מי כתיב רבוע א"ל רבוע כתיב [5] דמשמע הכי ומשמע הכי [6] ותנא מייתי לה מהכא דתניא רבי יהודה אומר [7] ומעלותיהו פנות קדים [8] כל [9] פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ואימא [10] שמאל למזרח לא ס"ד [11] דתני רמי בר (יחזקיה) [12] ים שעשה שלמה [13] עומד על שנים עשר (עמודים) בקר שלשה פונים צפונה ושלשה פונים ימה ושלשה פונים נגבה ושלשה פונים מזרחה כל פינות שאתה פונה לא יהו אלא דרך ימין למזרח ההוא מיבעי ליה לגופיה [14] א"כ פונים פונים למה לי שאל רבי שמעון בן יוסי בן לקוניא את ר' יוסי אומר היה ר"ש בן יוחי [15] אויר יש בין כבש למזבח אמר לו ואתה אי אתה אומר כן והלא כבר נאמר [16] ועשית עולותיך הבשר והדם המה דם בזריקה אף בשר בזריקה אמר לו שאני אומר עומד בצד מערכה וזורק א"ל כשהוא זורק למערכה דלוקה הוא זורק או למערכה שאינה דלוקה הוא זורק הוי אומר למערכה דלוקה הוא זורק התם [17] משום דלא אפשר רב פפא [18] אמר כי דם מה דם איור קרקע מפסיקו אף בשר איור קרקע מפסיקו אמר רב יהודה [19] שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש שבהן פונים ליסוד ולסובב ומובדלין מן המזבח מלא נימא משום שנאמר [20] סביב ורבי [21] אבהו אמר [22] רבוע ואיצטריך למכתב סביב ואיצטריך למכתב רבוע דאי כתב רחמנא סביב הוה אמינא דעגיל מעגל כתב רחמנא רבוע ואי כתב רחמנא רבוע הוה אמינא דאריך וקטין כתב רחמנא סביב תנן התם [23] הכבש והמזבח ששים ושתים הני שיתין וארבעה הוו [24] נמצא פורח אמה על יסוד ואמה על סובב

בני קטורה. בני אחריהם דרבי טרפון [1] **יתבי קמיה דרבי טרפון** [2] **ויוסף אברהם ויקח אשה ושמה יוחני אמרי ליה קטורה כתיב קרי עליהם בני קטורה אמר אביי** [3] **בר הונא אמר רב חמא בר גוריא** [4] **גזירין שעשה משה אורכן אמה ורוחבן אמה ועוביין כמחצי גודש סאה אמר רבי ירמיה** [5] **באמה גדומה אמר רב יוסף ולאו** [6] **היינו דתניא** [7] **על העצים אשר על האש אשר על המזבח שלא יהו עצים יוצאין מן המזבח כלום תנן התם** [8] **כבש היה לדרומה של מזבח אורך שלשים ושתים על רוחב שש עשרה מנא ה"מ אמר רב הונא אמר קרא**

ומעלותיהו פנות קדים כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין למזרח. הא קרא כמוהו כתיב ויחזקאל ולקמן שמעיל [8] כגון מעלותיו ברוח הרוחות לפנות הימנה למזרח ומהא לאותו הפנייה לימין ואין לך רוח רוחות לכך אלא דרוס: **ופרכינן ואימא דרך שמאל למזרח.** הני לפנות קדים כתיב בקרא אבל דרך ימין לא כתיב ביה [9] העמידהו בלפון ובשמגיע לרוח המזבח פנה אל קרן מזרחית לפונות ולרך שמאל: **לא ס"ד.** שיהו פונים לשמאל אלא [10] דרך ימין: **לא יהו אלא דרך ימין.** כי מגיעה בקרן דקשיב ואזיל דרך ימין מלפון למערב וממערב לדרום וכשאתה מקיף שוב דבר ופינך אליו יאתה סיבוב מלפון למערב לימינך אתה

כני קטורה. בני אחריהם אתם אבל לא מזרע ויעקב: **הני גרסינן הוו יתבי קמיה דרבי טרפון ולא הוו אמרי מידי: פתח ואמר.** כדי שידברו: **יוחני.** מילתא בעלמא הוא דקאמר כדי לפתוח פיהם: **כני קטורה.** אינם יודעין לדבר בהלכה: **גזירין.** שני גזרי עצים צריך לסדר בראש המזבח [1] המערכה לתמיד של שחר בכהן אחד ולתמיד של בין הערבים בשני כהנים כדקתימא לן בפרק יומא (דף כו:): **אמה ארכו ואמה רחבו.** כמידת מקום המערכה: **באמה גדומה.** קצרה שלא יצאו חוץ למערכה ויעבור הכהנים מלהקיף: **לאו היינו דתניא כו'.** ואמה גדומה למה לי אלא אמה [2] מלומלמת: **מנהני מילי.** שהכבש בדרום: **ירך.** רגלים ופניו בדרום כאדם השוכב הלכה ורגליו לצפון נמצא ראשו ופניו לדרום: **אימא ירך בצפון ופניו בצפון.** כאדם היושב זקוף: **רמי גברא אאפיה.** שיער באדם השוכב אלא: **אדרבה תריץ ואותיב גברא.** זקפוהו והשיבוהו ונמצא ראשו ורגליו לרוח אחת: **רבוע כתיב.** דרבוע [3] באדם זוכך ומוסכב שיער הכתוב: **והא רבוע מיבעי ליה דמרבע ריבועי.** שיהא מרובע ולא עגול: ה"ג [4] **רבוע כתיב דמשמע הכי ומשמע הכי.** הלכך תרוייהו ליף מיה: **ותנא.** דברייתא מייתי לה להא [5] דאמיתי רב הונא מירך המזבח מייתי תנא מהכא: **ומעלותיהו פנות קדים כל פינות שאתה פונה יהו דרך ימין למזרח.** הא קרא כמוהו כתיב ויחזקאל ולקמן בשמעיל [6] כגון מעלותיו ברוח הרוחות לפנות הימנה למזרח ומהא לאותו הפנייה לימין ואין לך רוח רוחות לכך אלא דרוס: **ופרכינן ואימא דרך שמאל למזרח.** הני לפנות קדים כתיב בקרא אבל דרך ימין לא כתיב ביה [7] העמידהו בלפון ובשמגיע לרוח המזבח פנה אל קרן מזרחית לפונות ולרך שמאל: **לא ס"ד.** שיהו פונים לשמאל אלא [8] דרך ימין: **לא יהו אלא דרך ימין.** כי מגיעה בקרן דקשיב ואזיל דרך ימין מלפון למערב וממערב לדרום וכשאתה מקיף שוב דבר ופינך אליו יאתה סיבוב מלפון למערב לימינך אתה

הולך: **למזרח.** מהאי קרא לא נפקא לן ומהכא [9] נפקא לן דרך ימין ומקרא דלעיל דכתיב קדים שמעיון למזרח דלא תימא דרך ימין למערב ויהא כבש בלפון: **מיבעיא ליה לגופיה.** להודיענך מוסב היה היאך ומנין לך ללמוד הימנו לפינות המקדש בלוכלי עבודה: **אויר יש בין כבש למזבח.** שלא היה ראש הכבש נוגע במזבח אלא אויר מעט מפסיק ביניהם: ה"ג **אמר לו ואתה לי אתה אומר כן: מה דם.** עולה [10] שעומד בארץ חוזק מן הכלי כדכתיב [ויקרא ו] וחרקו אף בשר בזריקה אלמא אויר יש ועממתא האויר הוא לריך זריקה שעומד בכבש חוזק אל עבר האויר למערכה: **אמר לו שאני אומר זורק** [11] **עומד בצד המערכה.** בראש המזבח חוזק [12] ולהכי אתא קרא: **אמר לו בשאו אזרק למערכה דלוקה הוא זורק כו'.** כלומר משום הא לאמה לי קרא פשיטא דעל כרחו הוא זורקו שהרי אין יכול לעבד סביב על ראשי העצים שאין המערכה דלוקה עם אלא היאמנו והלאה מקום שהמערכה דלוקה ואתם משום דלא אפשר הוא דע"ש [13] כי אתא קרא לאמשמעינן אתא דיש אויר בין כבש למזבח: **רב פפא אמר.** לא מצינ אמרת דהיקש לאמשמעינן אתא דעומד בצד המערכה וזורק [14] דהפסקה [15] אויר לרפה בעינן כי דם: **מה דם אויר קרקע.** הרלפה מפסיק בינו לבזבח בשר כו'.

שני כבשים קטנים יוצאין מן הכבש כו. אותו שפוגין בו לסובב [16] יצא בחזרתו של כבש לימין ויוצא ומתחיל בשפולו של כבש ומתנך ועולה באלכסון עד שמגיע לסובב והפוגה ליסוד ויצא [17] בו שירים של חטאת שיורד מן המזבח פונה לשמאלו ליסוד דרומי ומתחיל ללאת בשיפולו של כבש רחוק מן המזבח כדי שיהא נוח לשפע ולירד ליסוד: **משום שנאמר סביב.** שיהא היקף למזבח כל דהו ואי הוו מחוברין שוב אין [18] היקף אפילו בחוט אין אדם יכול לסובבו: **רבי אבהו אמר רבוע.** ואי מחוברין לא הוי בגינו מרובע: **ואיצטריך למיכתב סביב ואיצטריך למיכתב רבוע.** ואף על גב דאפקינהו לתרוייהו להך דרשא שלא יהא בגין אחד מחובר לו: **דעגיל מעגל.** ולא יהא לו זוויות: **דאריך וקטין.** תרבע יותר על רחבו חוויות יהא לו: **כתב רחמנא סביב.** שיהו כל סביביו שוין: **שיתין וארבע הוו.** דהא תנן לעיל (מדות פ"ג מ"ג) אורך הכבש ל"ב אמה וכן המזבח (שם מ"ח) שהרי **נמצא.** שלא הכבש פורח ועולה על כניסת היסוד והסובב ומגיע לראש המזבח נמצאו שתי אמות העליונות שלו מוכנעים בשתי [19] אמות

ה"ג

מסורת הש"ס

ל) ירושלמי שקלים פ"ה ה"ד. כ) מדות פ"ג מ"ג. ג) ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד' ה"ו. ד) מנחות של בשלם ומפשוט כשלמא ומתמיה עי' ערוך ערך תרק. ה) לעיל יד: יעיי יבמות קב: נדרים לו: סוטה לא. ו) לעיל לח. יומא פא. ביצה טו: חגיגה ט. קידושין ד: חולין כה. קלד: ערכין יא. ז) יומא טו: מ: מה. נח. (פוסה מח) סוטה ביר. ח) יומא נח. ט) לקמן קו: סחים לה. עז. י) ת"כ ויקרא נדבה פרשה ד' ה"ט, ספרי ראה עח. כ) מדות פ"ב מ"ב. ל) לעיל נד. מ) ערך רגם ה' ע"ם. ג) עי' רש"ש ועי' כס פנים מלאכות אחרות פ"ע ע"ע עכ"ל תו. והא לעיל נד. פרק מיעיר לרב ומתני אמתא כנגד אמה יסוד וכנגד אמה סובב ע"ש:

שינויי נוסחאות

א) בכתבי יד ש"מ ניקף ולא הוו אמרי מידי. וכ"כ בכ"י: ב) ל"ל רבי אבין (ש"מ וכ"כ) ל"ל ר' אבא (ר"ש): ג) ל"ל אי דבי הייני (ר"ש): ד) מהיב דדבינא. והאי דבוע מיבעי (כ"כ ע"ע ושי): ה) ראימא דרך שמאל (ש"מ): ו) ויחזקאל (ש"מ וכ"ה בילקוט): ז) בכ"י נוסף אימא דרך שמאל ולמזרח: ח) ותתם (ב"ב ע"ב ש"מ). יכו"ל אי הכי: ט) ל"ל אלא אמר רב פפא (כ"כ): י) ל"ל רבי יהודה (ש"מ): יא) תינח המזבח מתחן (מהרי"ן ושי"מ): יב) באמה (מהרי"ן ש"מ): יג) ל"ל דדבינא (מהרי"ן ש"מ). הא מן הילקוט, ועי' כס"ש לעיל מות ה: יד) ה"ג אי"ל רבוע ל"ל ר"שרמיו. ותפסר דמוהנ רש"י לאפוקי מני ר"מ אלא רבוע כתיב: טו) דהא מילתא דבבש בדרום מהבא הס"ד (כ"כ): מז) שתעמיד (ש"מ): יח) הלכך העמידהו ל"ל (ש"מ): יח) אלא לימין ל"ל (ש"מ): יט) ל"ל אלא מהכא (ש"מ) ונ"ל דמהבא: כ) עולה בזריקה שעומד (ש"מ): כא) תינח זורק מתחן (ש"מ): כב) דזורק וגזירת הכתוב הוא ל"ל הס"ד הפסד מתחן (ש"מ): כג) ל"ל אלא ע"ב (ש"מ). וכמתני' אלא ע"ב אשמועינן קרא לתת אויר ובר': כד) דזורק מאי טעמי דהפסקת אויר רצפה בעינן שפסק בזריקתן כי הם הס"ד (מהרי"ן): כה) ל"ל דהפסקת (ש"מ): כו) לפובב יוצא כו' ומתחיל ויוצא בשיפולו כו' ל"ל (שפר"ר): כז) לדוריך בו שירי דם חטאת כשיורד ל"ל (ש"מ): כח) ל"ל אין לו (ש"מ): כט) בשתי אמות של מזבח ל"ל (ש"מ). ונ"ל בל"ב אמות: ל) גדולות כלומר גדולה ל"ל (ש"מ): לא) ל"ל עצים (ש"מ): לב) ל"ל שהרי היה (ש"מ): לג) ונקינהו בר' תתרגום דידן מתרגמינן ל"ל (ר"ש): לד) עי' לעיל אות ג':

שיטה מקובצת

נדרין. שקשה בשר אריבן אבה בר. הם מאחר הכלה מקום המערכה לא היתה כי אם אמה על אמה. ולא נתנו בתנו מכבן כולה יכולה היו מעמדן מלוקטין. ר"ל דסיי מיתתן אותן על דיקנן וכיי נתנון ליקטון בעלים לבנים ולבנים: **באמה** גדומה. פיר"ש לקרה. כמו נקטמה. ולכן מלומלמת. ר"ל הייני אמנה. ולא כן מלומלמת היי יכולים לעשות ואמתי בכני אמה קלה. ויקח קשה בחמשת בפרק רב יוסף מפשיט דקדק. לכך נראה בעיקרם הנאחר מלבון מנין לו את נגיעתו.

בדיריין יתר על [המקבלן], כלומר אמה גדולה. והשתא פרק בשר מהבהיל דבלא יהי הצעים יוצאים מן המזבח יאמה מלומלמת הר ליה למעבד: דשלשה אצבעות קרשה בר. למזרח לא נפקא לן מהאי קרא, אלא דרך ימין נפקא לן מהאי קרא, ובית דרך ימין למערב ויהא הכבש בצפון, הא כתיב כאילו קרא דלעיל מות קדים: שבהן אצבע רשב"י. מי בתמניתו אל כבש הוא קבון אבי פינון ליפת. ואי"ל למה לי למעבד אל הכבש הבפון אלא אי אפשר אל כבש הבפון אלא אי אפשר אל הבפון אלא אי אפשר אל הבפון אלא אי אפשר אל